บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากอดีตที่ผ่านมา ประชากรโลกยังมีจำนวนไม่มาก และมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในสิ่งแวดล้อม แต่ระบบนิเวศน์ที่ถูกทำลายไปสามารถฟื้นฟูคืนสภาพได้ ต่อมาเมื่อมนุษย์ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในระบบการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการการบริโภคที่เพิ่มขึ้น จึงมีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ มาใช้มากขึ้น และขาดความรับผิดชอบ ขาดการวางแผนที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา อาทิ ปัญหาจากความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเน่าเสีย ซึ่งจะเห็นได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเป็นปัญหาระดับโลกที่นานาประเทศต้องร่วมกันรับผิดชอบ เนื่องจากสถานการณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้นไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ใดๆเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มนุษย์ย่อมได้รับผลที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และจากผลการรายงานการประชุมขององค์การสหประชาชาติ ที่จัดขึ้นที่กรุงสต๊อกโฮลม์ ประเทศสวีเดน เมื่อปี ค.ศ. 1972 ระบุว่า "มนุษย์เป็นทั้งผู้สร้างและผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมของตนเอง" (ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ และ ดารารัตน์ อานันทะสุวงศ์, 2542) ดังนั้นสิ่งที่เราสามารถช่วยไม่ให้สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในปัจจุบันถูกทำลายก็คือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนและองค์กรต่างๆ ต้องให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาความรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยเป็นหน้าที่ของภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ทั้งนี้โดยผ่านหน่วยงานระดับปฏิบัติการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร หรือแม้แต่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในความเป็นจริงปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมล้วนส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง จนทำให้ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามารับผิดชอบหน้าที่ได้แต่เพียงลำพัง ในประเทศที่พัฒนาแล้วจึงส่งเสริมให้ประชาชนและเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและพิทักษ์รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพราะลำพังกลไกของรัฐแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะดูแลปัญหาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทุกซอกทุกมุมของประเทศไทยได้ (ถนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2534) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะเริ่มนำนโยบายของรัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขยายไปสู่หน่วยงานภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม หากผู้ประกอบธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว ก็จะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญ ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ด้วยการลดปริมาณของเสีย ตุ้มครองสุขภาพของมนุษย์ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญสูงสุดต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีวิธีการคือการพัฒนาด้านเทคนิคและเทคโนโลยี เพื่อลดผลกระทบที่ทำให้เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม หรือการแสดงราคาสินค้าที่รวมถึงต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมในการผลิต ที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของมนุษย์น้อยที่สุด (แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, 2538)

การใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การกำหนดให้ผู้สร้างมลพิษต้องเสียภาษี หรือค่าธรรมเนียม (Pollution taxes and Effluent fees) เป็นหนทางหนึ่งในการกระตุ้นด้านเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการลดการสร้างมลพิษ เช่น การเสียภาษี หรือค่าธรรมเนียมในการทิ้งสิ่งปฏิกูล จะช่วยลดจำนวนหรือปริมาณของสิ่งปฏิกูลอันเป็นการลดผลกระทบที่เกิดจากสารมลพิษอย่างน้อยที่สุดก็เป็นการบังคับโดยทางอ้อม เพื่อให้คนลดหรือละเว้นการสร้างมลพิษ (มนัส สุวรรณ, 2539) ประเทศไทยได้ใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ ในการให้ผู้สร้างมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle : PPP.) โดยรัฐบาลได้เสนอไว้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2535 (มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด, 2538) โดยโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษสำคัญแสดงความรับผิดชอบในการกำจัดมลพิษที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตของโรงงาน และนำต้นทุนที่เกิดขึ้นไปรวมไว้ในราคาสินค้าเพื่อแสดงมูลค่าที่แท้จริงของสินค้าที่เกิดขึ้นโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) กำหนดให้มีการเร่งฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป้องกันสภาพแวดล้อมทั้งในชนบทและในเมือง ด้วยการสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ควบคู่ไปกับการนำเครื่องมือทางเศรษฐกิจมาใช้ในการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างวินัยและการมีประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้การผลิตเป็นไปอย่างประหยัดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสูงสุด ขณะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ตลอดจนเพิ่มบทบาทของประเทศไทยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539)

แนวความคิดในการนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของหลักการผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบ แต่เนื่องจากผู้ประกอบการโดยทั่วไปมักจะคิดเพียงต้นทุนในการผลิตโดยตรง (Private Cost) ของโรงงานเท่านั้น โดยไม่ได้นำ

ต้นทุนทางสังคมที่แท้จริง (Social Cost) มาใช้ในกระบวนการตัดสินใจในการผลิตสินค้า นั่นคือ มลพิษที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมถือว่าเป็นผลกระทบภายนอก (Externalities) ปัญหาในการจัดการก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ประกอบการซึ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งรองรับของเสียมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น (ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมนั้นๆได้ระบายมลพิษออกมา) ด้วยเหตุนี้แม้ว่าผู้คนส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับหลักการผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบ แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่เกิดผล หลักการทางเศรษฐศาสตร์จึงได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพราะเห็นว่า "กลไกของราคาเท่านั้นที่เป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้ก่อมลพิษ เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อกำหนดของกฎหมายได้"

ในการสร้างแรงจูงใจทางการตลาด (Market – Based Incentive) ในลักษณะของการได้รับสิทธิประโยชน์นั้น เครื่องมือที่ประเทศต่างๆ ได้นำมาใช้ได้แก่ เครื่องมือทางภาษี ค่าธรรมเนียมในการใช้ควบคุมมลพิษ การสร้างตลาด ระบบการประกันและมัดจำ ซึ่งพอประมวลได้ดังนี้

1. เครื่องมือทางภาษี (Taxation) ได้แก่ ภาษีประเภทต่างๆ เช่น ภาษีมลพิษ ภาษีวัตถุดิบ ภาษีสินค้า ภาษีส่งออกนำเข้า ค่าสัมปทาน ภาษีการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ การลดหย่อนภาษีเพื่อการลงทุน การยินยอมให้หักค่าเสื่อมโดยเร่งรัดและเงินอุดหนุนต่างๆ โดยในประเทศไทยนั้น เครื่องมือทางการคลังที่ใช้อย่างเห็นผลชัดเจน ได้แก่ การลดภาษีน้ำมันให้แก่น้ำมันไร้สารตะกั่ว

2. ค่าธรรมเนียมในการใช้ควบคุมมลพิษ (Charge) เป็นค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บจากผู้ใช้บริการเพื่อการบำบัดมลพิษ หลักสำคัญในการคิดอัตราการจัดเก็บค่าธรรมเนียมมลพิษก็คือ ค่าธรรมเนียมดังกล่าวจะต้องไม่สูงมากจนเป็นอุปสรรคต่อการลงทุน หรือสูญเสียความสามารถในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ และขณะเดียวกันต้องไม่ต่ำจนทำให้ผู้ประกอบการยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมมากกว่าหาวิธีลดมลพิษด้วยตนเอง ตัวอย่างของการจัดเก็บค่าธรรมเนียมที่มีใช้ในต่างประเทศได้แก่

- Effluent Charge หรือ Emission Charge เป็นการจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ก่อมลพิษที่ได้รับอนุญาตให้ระบายมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งอัตราการจัดเก็บนี้จะขึ้นอยู่กับปริมาณและชนิดของมลพิษที่โรงงานจะปล่อยออกมา

- User Charge เป็นการจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ใช้บริการที่จัดส่งมลพิษของตนไปบำบัดยังโรงบำบัดมลพิษรวม

- Product Charge เป็นการเก็บโดยเพิ่มราคาสินค้าให้สูงขึ้นจากปกติ ซึ่งมักจะพบในกรณีที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์บรรจุห่อนั้น มีความยุ่งยากในขั้นตอนสุดท้ายของการกำจัดของเสีย

3. การสร้างตลาด การซื้อขายสิทธิใบอนุญาตปล่อยมลพิษที่บำบัดได้มาตรฐาน (Market Creation) การกำหนดสิทธิในการปล่อยมลพิษ เป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่สามารถ

ช่วยอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดเด่นของการกำหนดสิทธิในการปล่อยมลพิษ คือ การที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ ขั้นตอนของการกำหนดสิทธิในการปล่อยมลพิษคือ รัฐเป็นผู้ออกใบอนุญาตปล่อยมลพิษซึ่งจะระบุถึงความเข้มและปริมาณมลพิษ (ดัชนี Pollution Load) ที่ผู้เป็นเจ้าของในกรรมสิทธิ์สามารถปล่อยลงแหล่งน้ำสาธารณะได้ ซึ่งรัฐอาจเริ่มด้วยการกระจายสิทธิในการปล่อยมลพิษให้สาธารณชนในรูปแบบที่ เหมาะสมเช่น ให้สิทธิครึ่งหนึ่งแก่โรงงานที่ปล่อยมลพิษและอีกครึ่งหนึ่งแก่ประชาชน หรือองค์กรท้องถิ่นต่างๆ และกำหนดให้สามารถทำการซื้อ – ขาย ใบอนุญาตดังกล่าวได้

4. ระบบการประกันและมัดจำ (Deposit Refund System) อาศัยหลักการผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบด้วยการรับภาระในการชำระค่าธรรมเนียม (Fee) และจ่ายค่าใช้บริการ (Charge) เข้ากองทุน และสำหรับค่าธรรมเนียมและค่าใช้บริการที่ผู้ก่อมลพิษจะต้องวางมัดจำเป็นพันธบัตรหรือหนังสือค้ำประกันลักษณะอื่นๆ เป็นหลักประกันไว้กับกองทุน เมื่อถึงวันสิ้นงวดหรือครบรอบปีจะมีการตรวจสอบปริมาณเกากสารพิษหรือมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ถ้าหากพบว่าปริมาณมลพิษที่ปล่อยออกมาน้อยกว่าที่ได้ประเมินไว้ เงินมัดจำดังกล่าวนี้จะถูกผลักหรือจ่ายคืนให้กับโรงงานอุตสาหกรรมเมื่อสิ้นปี

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก แม้จะไม่ได้รับการส่งเสริมให้ตั้งนิคมอุตสาหกรรม แต่มีโรงงานทุกประเภทรวมกันในปี 2542 จำนวน 2,469 โรงงาน รวมเงินลงทุนทั้งสิ้น 20,497,810,709 บาท และมีคนงานรวมทั้งชาย – หญิง 40,518 คน (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่, 2542) ในจำนวนนี้เป็นโรงงานจำพวกที่ 3 ซึ่งเป็นกิจการที่เป็นอันตรายหรือมีขนาดใหญ่ รัฐได้ควบคุมโดยระบุไว้ในกฎหมายว่าต้องได้รับอนุญาตก่อนการตั้งโรงงาน มีจำนวน 1,131 โรงงาน ที่ได้เปิดดำเนินการอยู่ในปี 2542 โรงงานเหล่านี้ต้องมีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งอื่นใดที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงานให้อยู่ในมาตรฐาน (ราชกิจจานุเบกษา, 9 เม.ย. 2535, ตอนที่ 44, เล่มที่ 109) ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตามหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย

ข้อมูลของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ระบุว่ามีจำนวนโรงงานจำพวก 3 ถึง 1,131 โรงงาน ถ้าหากโรงงานจำนวนดังกล่าวไม่ดำเนินการบำบัดและควบคุมของเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ สามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมอย่างรุนแรง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงการรับรู้และการยอมรับต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ โดยคำถามในการวิจัยนี้คือผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ มีการรับรู้และการยอมรับต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้อง และในอนาคตจะมีแนวโน้มของการดำเนินการเกี่ยวกับ

หลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายอย่างไร ซึ่งผลของการศึกษานั้นน่าจะนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งยังจะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานในภาคเอกชนตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยอาศัยหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย และการให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทยตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 ศึกษาการรับรู้และการยอมรับของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย

1.2.2 ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการยอมรับของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ ต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย

1.2.3 วิเคราะห์แนวโน้มของโรงงานในการดำเนินการเกี่ยวกับหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายในอนาคต

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 ผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่รับรู้และยอมรับต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย

1.3.2 ผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงานในหน้าที่ผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรม รายได้ต่อเดือน ระบบบริหาร จำนวนพนักงานในโรงงาน การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน มีการรับรู้และการยอมรับ ต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ และประชากร ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมประชากรที่เป็นเจ้าของหรือผู้มีอำนาจการบริหารในโรงงานอุตสาหกรรมจำพวกที่ 3 ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ซึ่งมีจำนวน 1,131 คน โรงงานดังกล่าวต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้ และประเภทของโรงงานเป็นไปตามประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา 32(1) โดยเป็นโรงงานที่มีขนาดของเครื่องจักรเกิน 50 แรงม้า หรือคนงานเกิน 50 คน และเป็นกิจการที่อาจก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษา การรับรู้ และการยอมรับของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายว่า มีความรู้ถึงเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม และมลภาวะที่เกิดจากการปล่อยของเสียของโรงงานอุตสาหกรรมเพียงใด และมีการยอมรับถึงหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย ซึ่งเป็นหลักการที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางหรือไม่ แนวคิดหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายคือราคาของสินค้าและบริการ ควรสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนของการผลิต และต้นทุนของทรัพยากรที่ใช้บริโภคอย่างเต็มที่ หมายถึง ผู้ก่อมลภาวะควรเป็นผู้จ่ายค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำ (ระบบการผลิต) ของเขาด้วย แนวโน้มในการดำเนินการมีหลายวิธี เช่น รัฐต้องเป็นผู้ออกกฎหมายและกำหนดมาตรการบำบัดมลพิษให้ชัดเจน การศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรต่างๆ ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่

อายุ
ประสบการณ์การทำงาน
ระดับการศึกษา
รายได้
การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม
ระบบการบริหารโรงงาน
ขนาดของโรงงาน

ตัวแปรตาม (Dependent variables)

การรับรู้และการยอมรับของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

หลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย หมายถึงหลักการที่ให้ผู้สร้างมลภาวะนำเอาต้นทุนการใช้ทรัพยากรหรือความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมมาคิดในระบบต้นทุน – กำไร ขององค์กร และนำเอาต้นทุนสิ่งแวดล้อมผนวกในราคาสินค้า โดยผู้ก่อมลภาวะต้องจ่ายต้นทุน เพื่อควบคุมหรือป้องกันมลภาวะที่เกิดจากกิจการของตน

ผู้บริหาร หมายถึงบุคคลที่เป็นเจ้าของกิจการ ทำหน้าที่ดูแลควบคุมและบริหารงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพหรือให้เป็นไปตามเป้าหมายที่องค์กรนั้นกำหนด ซึ่งอาจจะเป็นในรูปของผลกำไรหรือประโยชน์อื่นๆ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาทำการศึกษาจากประชากรที่เป็นผู้บริหารหรือเป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมจำพวก 3 ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งหมายถึงโรงงานที่มีพนักงานตั้งแต่ 50 คน ขึ้นไป หรือมีขนาดของเครื่องจักรเกิน 50 แรงม้า และเป็นกิจการที่อาจเกิดอันตรายจากการประกอบกิจการ

ประสบการณ์การทำงาน หมายถึงระยะเวลาที่ผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมเริ่มต้นทำงานจนถึงปัจจุบัน โดยนับเป็นจำนวน ปี

ระดับการศึกษา หมายถึงการศึกษาขั้นสูงสุดของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรม ที่ได้รับมาจากสถาบันการศึกษา

รายได้ หมายถึงเงินได้ ที่ได้รับตลอดปีของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรม

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึงการได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สื่อมวลชน สถาบันการศึกษา การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

ระบบการบริหารโรงงาน หมายถึงระบบบริหารงานตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานพาณิชย์จังหวัด มี 3 ประเภท คือ

1. บุคคลธรรมดา หมายถึงบุคคลทั่วไป

2. ห้างหุ้นส่วน เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วน, ห้างหุ้นส่วน และบริษัท โดยมีลักษณะของห้างหุ้นส่วน คือ มีผู้ร่วมขอจดทะเบียน 2 คน ขึ้นไป และมีลักษณะอื่นๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3. บริษัท เป็นนิติบุคคล ที่จัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วน ห้างหุ้นส่วน และบริษัทโดยมีลักษณะของบริษัทคือ มีผู้ร่วมจดทะเบียน 7 คน ขึ้นไป และมีลักษณะอื่นๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แนวโน้ม หมายถึงโอกาสในการดำเนินการเกี่ยวกับหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายของโรงงานในอนาคต วัดได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตในด้านการใช้หลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย ที่ประกอบกับความคิดเห็นที่วาดหวังของกลุ่มตัวอย่างถึงโอกาสที่จะเป็นไปได้ ตามหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายในอนาคต

ความมีโอกาสในการทิ้งของเสียจากโรงงาน หมายถึงการที่โรงงานแต่ละแห่งจะทิ้งของเสียลงสู่สิ่งแวดล้อมได้ไม่เท่ากัน ด้วยสาเหตุจากกฎระเบียบความตระหนักของผู้บริหารโรงงานและชุมชนท้องถิ่น

การรับรู้ หมายถึงความรู้สึกที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกถึงระดับที่ตนเองรับรู้ และเข้าใจในเรื่องหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่าย โดยวัดจากการใช้มาตรวัด 3 ระดับ

การยอมรับ หมายถึงสภาวะการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างยอมรับ ถึงความจำเป็นและความสำคัญของการนำเอาหลักการผู้สร้างมลภาวะเป็นผู้จ่ายมาใช้ว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม และการปรับปรุงระบบการผลิตสินค้าของตนเอง สภาวะการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากกลุ่มตัวอย่างได้รับรู้และเข้าใจในเรื่องดังกล่าวแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้มาตรวัด 3 ระดับ

1.6 ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ในช่วงปี 2542-2543 ทำให้หลายโรงงานที่จดทะเบียนไว้กับ สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดเชียงใหม่ ต้องปิดตัวเองลงไป กลุ่มประชากรซึ่งมีจำนวน 1,131 โรงงาน คงเหลือเปิดดำเนินกิจการอยู่เพียง 880 โรงงานเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงสุ่มจากเจ้าของสถานประกอบการจำนวน 880 คน โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane อ้างใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538) เหลือเพียง 257 ตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษากำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนไว้ ณ ระดับ 0.05